

VERSLAG

MVB

Verlag maatschappelijk
verantwoord beleggen
Pensioenfonds Rail & OV

20

23

VOORWOORD

Het jaar 2023 is de boeken ingegaan als het warmste jaar ooit gemeten in Nederland. De komende jaren kan dit record opnieuw worden verbroken. Want zo gingen recentelijk ook de jaren 2020, 2014 en 2007 de boeken in als het warmste jaar sinds 1901. Wereldwijd zijn warmterecords verbroken. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder en hebben brede implicaties voor het milieu, de samenleving en de economie. Het is belangrijk dat wij rekening houden met klimaatverandering bij het beleggen van het pensioenvermogen, omdat het financiële risico's en kansen creëert.

Rail & OV wil zijn deelnemers graag voorzien van een goed pensioen in een leefbare omgeving. Inzet voor een duurzame toekomst is een belangrijke pijler in het beleggingsbeleid. We willen daarom de positieve en ook negatieve impact van de beleggingen op het milieu, de samenleving en economie begrijpen. Eigenhandig kunnen wij belangrijke problemen niet oplossen. Klimaatverandering kunnen wij niet tegenhouden en het huizentekort kunnen wij niet oplossen. Maar we zijn er wel van overtuigd dat het een positief resultaat heeft, als elke belegger zijn invloed gebruikt om een positieve bijdrage te leveren.

In 2023 hebben we onze beleggingscapaciteiten en -processen verder afgestemd op het kunnen behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen. Ook hebben wij geïnvesteerd in het kunnen voldoen aan de eisen voor transparante rapportage over de implementatie van onze duurzaamheidsstrategie.

Een belangrijke mijlpaal was de uitvoering van onze materialiteitsanalyse. Deze vormt een leidraad voor de richting van ons MVB-beleid in de komende jaren. Een andere grote stap was de ontwikkeling van beleid om de biodiversiteit te beschermen. We hebben onze beleggingsanalyses verbeterd en hoge normen gehandhaafd, in lijn met onze toewijding aan mensenrechten. Ten slotte hebben we grote stappen gezet op het gebied van risicomanagement met de ontwikkeling van onze ESG-ricomatrix.

We blijven graag samenwerkingen met externe organisaties op duurzaamheidsvraagstukken. In 2023 hebben wij productief samengewerkt met onder andere PRI en WWF. De samenwerking met Save the Children heeft ons geholpen om de basis te leggen voor een gedegen integratie van mensenrechten binnen ons MVB-beleid. Samen met deze partners en hun aanbevelingen versterken wij ons duurzaamheidsbeleid.

We merken dat er veel draagvlak is voor de keuzes die we maken, maar tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat er onder onze deelnemers verdeeldheid heerst en dat het lastig is om beleid te voeren dat door iedereen volledig wordt omarmd. Wij gaan graag het gesprek aan met onze deelnemers en hopen dat we met iedereen over elk onderwerp een genuanceerde discussie kunnen voeren. Wij hopen dat de publicatie van dit MVB-verslag hieraan bijdraagt en tot nog meer betrokkenheid en gesprekken leidt met de belanghebbenden van ons pensioenfonds.

In 2024 blijven we gefocust op het leveren van een positieve impact op de samenleving en onze planeet. Namens het bestuur van pensioenfonds Rail & OV wensen wij u alvast veel leesplezier toe.

**Ronald van Dijk, Sabijn Timmers - Janssen
en Walter Mutsaers,**
Uitvoerend bestuur Pensioenfonds Rail & OV

INHOUD

01.

Voorwoord

02.

Waar staat ons
MVB-Beleid voor? 2

2.1
Vier thema's /3

03.

Maatschappelijk
onbetamelijk gedrag 4

3.1
Doelstelling 1:
Uitdragen internationale
ESG-standaarden/5

3.2
Doelstelling 2:
Niet beleggen in entiteiten die in strijd
met ons normenkader handelen/6

04.

Klimaatverandering 9

4.1
Doelstelling 3:
Klimaatverandering tegengaan/10

05.

Biodiversiteitsverlies 14

5.1
Doelstelling 4:
Opdoen van kennis en expertise/15

06.

Impact maken op milieu
en maatschappij 16

6.1
Doelstelling 5:
Versnellen van de energietransitie/17

6.2
Doelstelling 6:
Verduurzaming van de industrie/18

6.3
Doelstelling 7:
Meer betaalbare huisvesting, scholing
en kinderopvang/19

07.

Onze materiële
onderwerpen 20

7.1
De eerste materialiteitsanalyse/21

7.2
Het stappenplan/22

7.3
Conclusies/24

08.

We zetten
vervolgstappen 26

09.

Rapportage principes 28

++

Bijlage:
Begrippenlijst en afkortingen/34

FACTSHEET: UITSLUITEN/8
FACTSHEET: STEMMEN/13
FACTSHEET: ENGAGEMENT/25

Assurance-rapport 38

Publicatiedatum 28 juni 2024

02.

**WAAR STAAT ONS
MVB-BELEID VOOR?**

2.1

VIER THEMA'S

Pensioenfonds Rail & OV (hierna: Rail & OV) belegt duurzaam om bij te dragen aan een duurzame toekomst voor huidige en toekomstige generaties. Om de maatschappelijke missie en visie invulling te geven, heeft Rail & OV haar MVB-beleid vormgegeven rondom vier grote thema's. Voor elk van deze thema's zijn doelstellingen geformuleerd – in totaal 7 - en zijn instrumenten geselecteerd die moeten helpen in het behalen hiervan.

Maatschappelijk onbetamelijk gedrag

Rail & OV wil niet beleggen in landen of ondernemingen die zich schuldig maken aan maatschappelijk onbetamelijk gedrag. Om te voorkomen dat dit toch gebeurt gaan we onder meer het gesprek aan met entiteiten die internationale standaarden schenden, sluiten we entiteiten uit waarvan het niet aannemelijk is dat ze hun maatschappelijk onbetamelijk gedrag aanpassen en stimuleren we samenwerkingspartners om in lijn met internationaal geaccepteerde standaarden te handelen. Hiermee geven we tevens invulling aan twee van onze voorkeurs-SDG's: SDG 8 (waardig werk en economische groei) en SDG 16 (vrede, justitie en sterke publieke diensten).

Klimaatverandering

Rail & OV wil klimaatverandering tegengaan. Hiervoor stimuleren we onder meer ondernemingen om hun CO₂-uitstoot terug te brengen in lijn met het Parijs-akkoord en sluiten we ondernemingen waarvan het niet aannemelijk is dat ze hun CO₂-uitstoot voldoende terugbrengen uit. Hiermee geven we tevens invulling aan één van onze voorkeurs-SDG's: SDG 13 (klimaatactie).

Biodiversiteitsverlies

Rail & OV wil graag het verlies van biodiversiteit tegengaan. Op dit moment beschikken we echter nog niet over voldoende kennis, expertise en middelen om dit gericht aan te pakken. Ons doel is om deze kennis en expertise op te doen en nieuw beleid te formuleren.

Impact op milieu en maatschappij

Rail & OV wil graag een positieve impact maken op milieu en maatschappij. Daarom hebben we in het beleggingsbeleid een aantal restricties en doelstellingen opgenomen die ervoor moeten zorgen dat Rail & OV investeert in het versnellen van de energietransitie, het verduurzamen van de industrie en het verduurzamen van steden en gemeenschappen. Hiermee geven we tevens invulling aan drie van onze voorkeurs-SDG's: SDG 9 (Industrie, innovatie en infrastructuur), SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen) en SDG 13 (klimaatactie).

In de volgende hoofdstukken gaan we dieper op de thema's en de resultaten in.

03.

MAATSCHAPPELIJK ONBETAMELIJK GEDRAG

3.1

DOELSTELLING 1

UITDRAGEN INTERNATIONALE ESG-STANDAARDEN

Rail & OV wil niet beleggen in landen of ondernemingen (hierna: entiteiten) die zich schuldig maken aan maatschappelijk onbetamelijk gedrag. Maatschappelijk onbetamelijk gedrag kan plaatsvinden door het type product of dienst die de entiteit levert of door de handelwijze van de entiteit. Om te bepalen wanneer gedrag maatschappelijk onbetamelijk is, is het noodzakelijk om een grens te bepalen. Hiervoor maakt Rail & OV gebruik van internationaal geaccepteerde standaarden: de UN Global Compact, de UN Guiding Principles en de OECD-richtlijnen voor multinationals. Deze drie standaarden vormen gezamenlijk een ondergrens voor het omgaan met mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. Entiteiten die deze richtlijnen schenden maken zich schuldig aan maatschappelijk onbetamelijk gedrag en zien wij als schenders van ons normenkader:

Beleidsdoelstelling

Uitdragen internationale standaarden arbeidsrechten, mensenrechten, milieu en anti-corruptie

KPI

Percentage belegd vermogen waarbij internationale standaarden onderdeel zijn van beleid

Ambitieniveau

100% van het belegd vermogen in 2024

Hoe willen we ons ambitieniveau halen?

Rail & OV werkt actief met haar vermogensbeheerders samen. Zo verlangen we dat ze handelen conform de internationale standaarden waaraan Rail & OV zich heeft geconformeerd. Om dit te borgen nemen we in de overeenkomsten een vaste passage op, waarin dit staat beschreven. Deze passage worden de ESG-guidelines

genoemd. Voor het opstellen van deze passage hanteren we het IMVB-convenant als uitgangspunt.

Wat hebben we in 2023 bereikt?

In 2023 heeft Rail & OV alle nieuwe overeenkomsten voorzien van ESG-guidelines en deze daarnaast opgenomen in een aantal bestaande overeenkomsten. Hiermee werd per eind 2023 89% van het belegd vermogen, dat in scope van de doelstelling is, beheerd in lijn met internationale standaarden. Zie onderstaande tekst box voor een toelichting over hoe dit percentage tot stand komt.

Rail & OV streeft ernaar dat uiteindelijk 100% van het belegd vermogen wordt beheerd conform de uitgangspunten van internationale standaarden. In de praktijk betekent dit dat de ESG-guidelines in alle overeenkomsten met externe vermogensbeheerders moeten worden opgenomen.

Uitzonderingen zijn:

- fondsbeleggingen, waarbij er geen individuele overeenkomst met de vermogensbeheerder mogelijk is
- overeenkomsten waarvan reeds is besloten dat deze niet zullen worden verlengd
- reeds afgesloten overeenkomsten die niet kunnen worden herzien, zoals het geval bij veel illiquide beleggingen

De doelstelling van 100% heeft betrekking op alle beleggingen die in scope van de doelstelling zijn. Bovenstaande uitzonderingen worden daarbij niet meegenomen.

Dit betekent dat we in 2024 nog slechts 11% van de beleggingen, die in scope van de doelstelling zijn, in lijn met internationale standaarden moeten beheren. Dit zien wij als een realistisch target wat betekent dat we goed op weg zijn om te voldoen aan ons ambitieniveau.

3.2

DOELSTELLING 2

NIET BELEGGEN IN ENTITEITEN DIE IN STRIJD MET ONS NORMENKADER HANDELEN

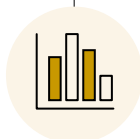

Rail & OV streeft ernaar om niet te beleggen in entiteiten die in strijd met ons normenkader voor maatschappelijk onbetamelijk gedrag handelen. Deze doelstelling richt zich op ondernemingen die een dienst of product leveren die niet past in ons normenkader. Entiteiten die dit wel leveren zien we als entiteiten die zich schuldig maken aan maatschappelijk onbetamelijk gedrag:

Beleidsdoelstelling

Niet beleggen in entiteiten die in strijd met ons normenkader handelen

KPI

Aantal jaarlijkse breaches van het uitsluitingenbeleid

Ambitieniveau

0 breaches per jaar

Hoe willen we ons ambitieniveau halen?

Rail & OV sluit entiteiten uit die een product of dienst leveren die niet passen binnen ons normenkader. Het gaat hierbij met name om producten of diensten die, naar onze mening, een sterk negatieve impact hebben op het milieu of klimaat en daardoor niet passen bij SDG 13, of een sterk negatieve impact hebben op de maatschappij en daarbij niet passen bij SDG 3. Daarbij gaat het om een negatieve impact zonder dat daar een positieve impact tegenover staat en gaat het om producten en diensten waarvan een 'positiever' alternatief breed voorhanden is.

Wat hebben we in 2023 bereikt?

In 2023 heeft Rail & OV een nieuw criterium toegevoegd aan het uitsluitingenbeleid door ondernemingen uit te sluiten die de UN Global Compact, de UN Guiding Principles of de OESO-richtlijnen schenden of hebben geschonden en na 1,5 jaar nog steeds geen verbetering hebben getoond. We verwachten niet dat deze ondernemingen nog herstel laten zien en daarmee wijken ze af van de normen die wij belangrijk vinden.

Rail & OV sluit entiteiten uit gerelateerd aan de volgende criteria: tabak, controversiële wapens, thermische kolen, schaliegas, teerzandolie en arctisch boren. Voor elk van deze criteria zijn de exacte definities beschikbaar, deze zijn opgenomen in hoofdstuk 9.

In 2023 was er sprake van 2 breaches op het uitsluitingsbeleid. Beide binnen de EMD-portefeuille:

- Per 30 september was het geen enkele manager meer toegestaan om namens Rail & OV in Petroleum Mexicanos te beleggen. Op de eerste werkdag na 30 september bleek echter dat één externe manager hier nog wel in belegd was. Diezelfde dag zijn de posities nog door de manager verkocht. De breach was ontstaan als gevolg van een fout binnen de systemen van de betreffende externe manager.
- Per 31 december was het geen enkele manager toegestaan om namens Rail & OV in Kaymunaygas te beleggen. Op de eerste werkdag na 31 december bleek

echter dat één externe manager hier nog wel in belegd was. Een dag later zijn de posities nog door de manager verkocht. De manager heeft naar aanleiding van deze fout zijn interne processen verbeterd.

In totaal zijn er dus drie handelsdagen geweest waarop Rail & OV in een onderneming heeft belegd die op de uitsluitingslijst staat. Op de overige dagen is er door onze bewaarder geen breach geconstateerd en concluderen we dus dat daar geen sprake was van een belegging in een uitgesloten entiteit. Rail & OV heeft hiermee haar ambitieniveau over 2023 niet behaald¹.

Winning van schaliegas. Foto © Istock

¹ Naast deze breaches is er ook sprake geweest van acht potentiële breaches. Dit zijn gevallen waarbij er beleggingen zijn gesignaleerd die mogelijk onder de uitsluitingscriteria van Rail & OV vallen. Onderzoek toonde echter aan dat in al deze gevallen er geen sprake was van een breach van onze uitsluitingscriteria.

IMVB-convenant

In 2023 is het IMVB-convenant beëindigd door middel van een evalueatie. Hieruit blijkt dat nagenoeg alle van de 75 deelnemende pensioenfondsen stappen hebben gezet in de implementatie van de OESO-richtlijnen en UN Guiding Principles (UNGP's) in hun beleid en beleggingsketen. Tegelijkertijd moet geconstateerd worden dat de doelstelling van sectorbrede implementatie niet is gerealiseerd. Vijf pensioenfondsen hebben

alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd en laten daarmee zien dat volledige implementatie van convenantafspraken mogelijk is. Rail & OV is één van die vijf. In het convenant is afgesproken dat pensioenfondsen verder zullen gaan met implementatie van de due dilligence-stappen, ook nadat het convenant is afgelopen.

FACTSHEET: UITSLUITEN

UITSLUITEN IN WOORDEN

Op het moment dat het handelen van een land of onderneming principieel anders is dan onze uitgangspunten, en de kans dat dit handelen verandert nihil is, gaat Rail & OV over op uitsluiten. Bij een onderneming betekent dit dat er niet mag worden belegd in aandelen of obligaties die door de betreffende onderneming zijn uitgegeven. In het geval van een land gaat het

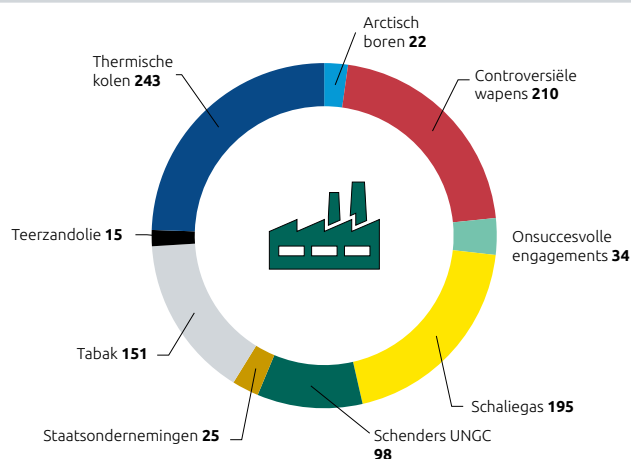
om staatsobligaties en staatsondernemingen. Laatstgenoemde zijn ondernemingen waarbij de staat die wij uitsluiten een belang heeft van 20% of meer. Het is niet altijd voor elke onderneming zichtbaar of de overheid daar een groot belang in heeft. Staatsondernemingen worden daarom dan ook op een 'best effort basis' uitgesloten.

UITSLUITEN IN CIJFERS: ONDERNEMINGEN*

Rail & OV sluit ondernemingen uit die voldoen aan specifieke criteria⁴ op het gebied van:

- Arctisch boren
- Controversiële wapens
- Onsuccesvolle engagements
- Schaliegas
- Schendingen van de UNGC
- Tabak
- Teerzandolie
- Thermische kolen

* zie voor exacte definities die zijn gehanteerd pagina 33

UITSLUITEN IN CIJFERS: LANDEN

Rail & OV sluit landen uit die voldoen aan de uitsluitingscriteria op het gebied van:

- VN-sanctielijst (9)
- VN Global Compact, intern model (18)
- Landen die een bedreiging vormen voor de wereldvrede (1)

⁴ In het beleidsdocument uitsluitingen zijn details hierover terug te vinden. Per onderwerp kunnen er verschillende criteria worden gehanteerd. Denk hierbij aan grenzen ten aanzien van de behaalde omzet of het voldoen aan een sectorclassificatie. Zie hoofdstuk 9 voor de details.

04.

KLIMAATVERANDERING

4.1

DOELSTELLING 3 KLIMAATVERANDERING TEGENGAAN

Rail & OV wil klimaatverandering tegengaan. Klimaatverandering wordt voor een belangrijk gedeelte gedreven door de CO₂-uitstoot van entiteiten waarin kan worden belegd. Ons MVB-beleid richt zich op het terugdringen van de uitstoot van onze beleggingen. Hiervoor is de volgende beleidsdoelstelling geformuleerd:

Beleidsdoelstelling

Het tegengaan van klimaatverandering

KPI

Percentage afname van de CO₂-uitstoot (scope 1 + 2) van de beleggingsportefeuille t.o.v. 2019

Ambitieniveau

50% reductie in 2030 en Net-zero in 2050

Rail & OV committeert zich aan het Parijs-akkoord. Dit wordt dan ook als leidraad gebruikt binnen het klimaatbeleid en is gebruikt voor het vaststellen van bovenstaande doelstelling. Door het gebrek aan voldoende betrouwbare gegevens over scope 3, is de doelstelling gericht op scope 1 en scope 2. We evalueren jaarlijks of de data van scope 3 al voldoende betrouwbaar is mee te nemen in de doelstelling.

Hoe willen we ons ambitieniveau halen?

- **Stemmen:** Rail & OV stemt tegen voorstellen die niet in lijn zijn met het Parijs-akkoord. Zo proberen we ondernemingen te stimuleren om te veranderen
- **Engagement:** Rail & OV gaat het gesprek aan met ondernemingen om ze ervan te overtuigen om ook het Parijs-akkoord als leidraad te hanteren
- **Uitsluiten:** Rail & OV sluit een groot aantal klimaatvervuilende ondernemingen uit. Zoals ondernemingen die niet kunnen voldoen aan onze criteria op het gebied van thermische kolen, arctisch boren, teerzandolie en schaliegas.
- **Samenwerken:** Rail & OV zoekt de samenwerking op. Onder meer via Climate Action 100+, de Dutch Climate Coalition, PCAF en IIGCC

Wat hebben we in 2023 bereikt?

Rail & OV wil in 2030 voor elk van de beleggingscategorieën de CO₂-uitstoot van de beleggingen in 2019 met 50% hebben gereduceerd. Om te beoordelen of we op de goede weg zijn, wordt er voor elk categorie gebruik gemaakt van een afbouwpad. Door de daadwerkelijke CO₂-uitstoot van een categorie te vergelijken met het afbouwpad, kan worden beoordeeld of elke categorie op de goede weg is.

Binnen aandelen en bedrijfsobligaties is vrijwel elke beleggingscategorie op koers om aan de doelstelling van 50% te kunnen voldoen. Zowel aandelen ontwikkelde markten, aandelen opkomende markten, bedrijfsobligaties als High Yield liggen qua CO₂-uitstoot allemaal onder of rond het gewenste afbouwpad.

Wel is zichtbaar dat de CO₂-uitstoot in een aantal categorieën het afgelopen jaar is gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor. Dit heeft verschillende redenen:

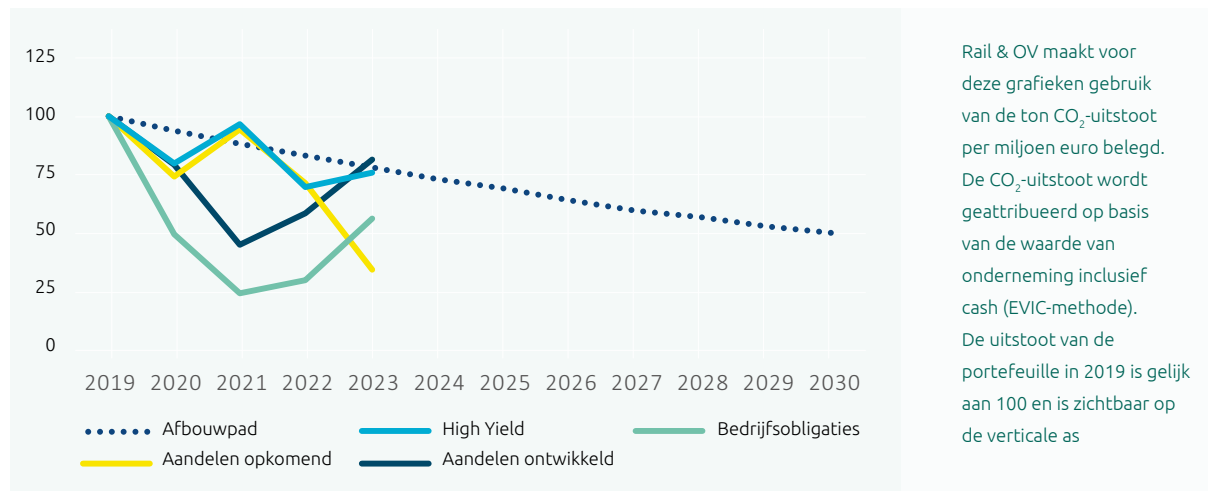
- Enerzijds is er afgelopen jaar een nieuwe strategie toegevoegd aan de portefeuille van Rail & OV. Pas bij implementatie van deze strategie werd duidelijk wat het precieze effect zou zijn op de CO₂-uitstoot van de

portefeuille. Nu de strategie is geïmplementeerd zal er ook actiever worden gestuurd op het terugbrengen van de CO₂-uitstoot. Dit zal naar verwachting zichtbaar worden in de cijfers van 2024

- Anderzijds is CO₂-data erg volatiel. De gegevens worden regelmatig met terugwerkende kracht aangepast als

gevolg van nieuw beschikbare data en bij veel gegevens is er sprake van een ruime foutmarge. Dit betekent in de praktijk dan ook dat we nooit een perfect lijn omlaag zullen realiseren. Dit is ook geen probleem, zolang de trend maar in lijn is met het gewenste afbouwpad en dat is vooralsnog voor alle categorieën het geval

CO₂-REDUCTIE TEN OPZICHTE VAN GEWENSTE AFBOWPAD

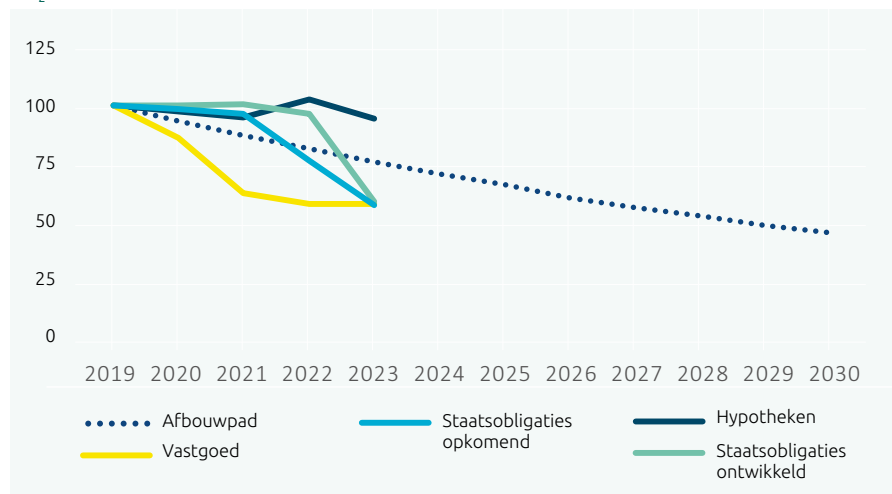

Door de maandenlange droogte in Catalonië kwamen de ruïnes van de 11de-eeuwse kerk van San Roman de Sau boven water. Foto © Istock

In de tweede grafiek is te zien dat zowel de LDI-portefeuille, bestaande uit Europese staatsobligaties, als de EMD-portefeuille, bestaande uit staatsobligaties van opkomende landen, als de vastgoedportefeuille, ook een CO₂-reductie laten zien die in lijn loopt met het afbouwpad. Uitzondering

zijn de beleggingen in hypotheek. Hierin is nog vrijwel geen reductie van de CO₂-uitstoot zichtbaar. Als gevolg hiervan ligt Rail & OV niet volledig 'on track' om het ambitieniveau te behalen.

CO₂-REDUCTIE TEN OPZICHTE VANGEWENSTE AFBOUWPAD

Voor deze categorieën worden andere eenheden gebruikt dan in de vorige grafiek. Voor deze details verwijzen we graag naar hoofdstuk 9.

De uitstoot van de portefeuille in 2019 is gelijk aan 100 en is zichtbaar op de verticale as

Rail & OV zal in 2024 kritisch kijken naar de beleggingen in hypotheek en de mogelijkheden om de CO₂-uitstoot van deze beleggingen te verlagen.

PRAKTIJKVOORBEELD VASTGOED PARIS PROOF

Rail & OV belegt een groot gedeelte van zijn portefeuille in Direct Nederlands Vastgoed. De vastgoedobjecten die wij als pensioenfonds in bezit hebben, kennen potentieel een grote CO₂-voetafdruk. Rail & OV vindt het dan ook belangrijk dat er verduurzaming plaatsvindt, zodat ook de vastgoedportefeuille in 2050 volledig Paris-Proof is. In 2023 heeft het pensioenfonds daarom een groot pakket aan maatregelen doorgevoerd die ervoor moeten zorgen dat de CO₂-voetafdruk van de vastgoedportefeuille wordt verlaagd in lijn met het Parijs-akkoord. Hierbij kan gedacht worden aan maatregelen zoals het plaatsen van zonnepanelen, het plaatsen van warmtepompen en het overstappen op stadsverwarming. Dit pakket aan maatregelen is binnen het klimaatbeleid wellicht één van de meest tastbare en zichtbare maatregelen die het pensioenfonds heeft getroffen.

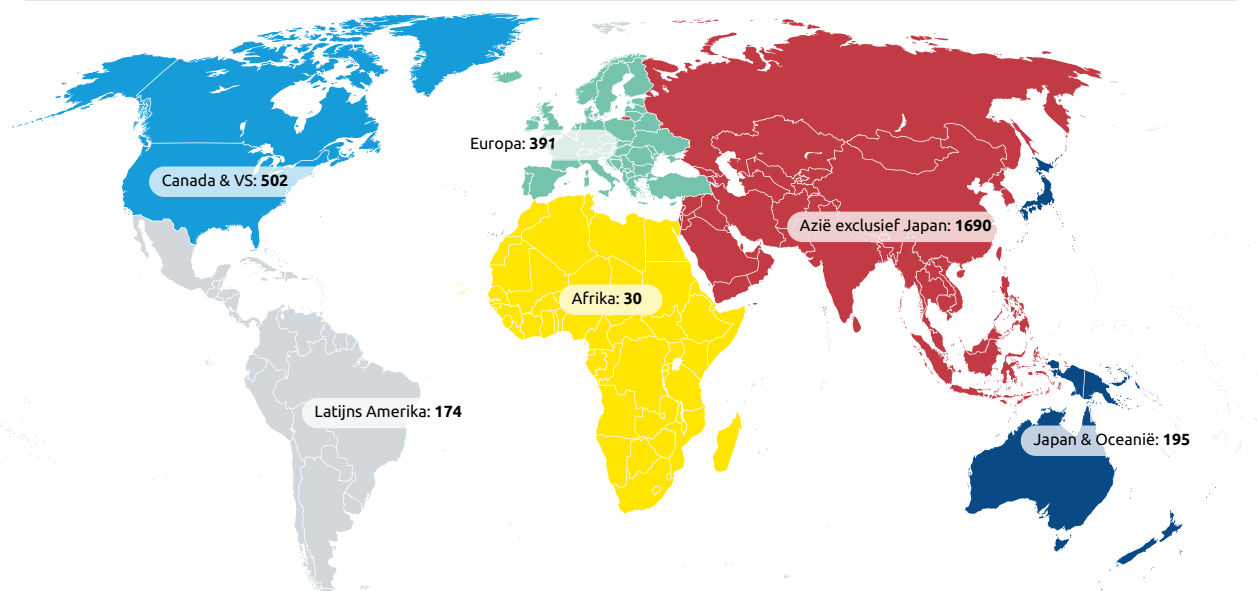
FACTSHEET: STEMMEN

STEMMEN IN WOORDEN

Rail & OV maakt, waar mogelijk en relevant, gebruik van zijn stemrecht. Rail & OV gelooft dat door gebruik te maken van actief aandeelhouderschap, waaronder stemmen op vergaderingen, het ondernemingen kan aanzetten tot het verbeteren van hun duurzaamheidsprestaties en langetermijnwaardecreatie. Het stembeleid van Rail &

OV is gebaseerd op en sluit zich aan bij de belangrijkste internationale verdragen; waaronder de UN Principles for Responsible Investment (PRI), de UN Global Compact, de UN Guiding Principles on business and human rights, de OESO-richtlijnen en het [Ruggie Framework](#).

STEMMEN UITBESTEED

Rail & OV heeft een deel van zijn stembeleid uitbesteed aan een externe stemprovider. Deze stemt namens Rail & OV, op basis van de richtlijnen die wij ze hebben meegegeven, op zoveel mogelijk vergaderingen van ondernemingen waarvan Rail & OV aandeelhouder is. In 2023 waren dit in bijna 3000 vergaderingen.

STEMMEN: MANAGEMENTVOORSTELLEN

Tijdens een aandeelhoudersvergadering brengt het management van een onderneming agendapunten in. Per agendapunt mag Rail & OV stemmen, samen met de andere aandeelhouders. Een gedetailleerd overzicht van de voorwaarden waarop het fonds voor of tegen een managementvoorstel stemt, is beschikbaar in het [stembeleid](#). Een overzicht van ons stemgedrag is hier terug te vinden.

STEMMEN: AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN

Ook aandeelhouders mogen agendapunten indienen op een vergadering. Dit heet een aandeelhoudersvoorstel of resolutie. Aandeelhouders dienen resoluties in die betrekking hebben zaken zoals de beloning van bestuurders, maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen, klimaatverandering, arbeidsrelaties, mensenrechten en dierenwelzijn.

05.

BIODIVERSITEITSVERLIES

5.1

DOELSTELLING 4

BIODIVERSITEITSVERLIES TEGENGAAN

Rail & OV wil graag het verlies van biodiversiteit tegengaan. Op dit moment beschikken we nog niet over voldoende kennis, expertise en middelen om dit gericht aan te pakken. Daarom heeft Rail & OV zich het onderstaand doel gesteld. Hiervoor is nog geen KPI of ambitieniveau bepaald. Wel hebben we ons aangesloten bij de Finance for Biodiversity pledge met als doel om op termijn een KPI en ambitieniveau te kunnen formuleren:

Beleidsdoelstelling

Het opdoen van voldoende kennis en expertise over de interactie tussen Biodiversiteitsverlies en onze beleggingen om prioriteiten en beoordelingscriteria vast te kunnen stellen. Eveneens willen we de bewustwording van het thema biodiversiteit bij onze stakeholders vergroten.

Hoe willen we onze doelstelling halen?

Rail & OV wil haar doelstelling halen door met zoveel mogelijk verschillende belanghebbenden het gesprek aan te gaan, kennis te delen en samen te werken.

Wat hebben we in 2023 bereikt?

In 2023 heeft Rail & OV, in samenwerking met het WNF, een biodiversiteit case study gepubliceerd. In deze case study

zijn de uitkomsten opgenomen van een leertraject dat Rail & OV in 2022 is gestart. De case study geeft een overzicht van de gevolgen van biodiversiteitsverlies, maar legt ook de link met de beleggingen en de mogelijke vervolgstappen die nodig zijn. Rail & OV heeft vervolgens ook een ronde tafel georganiseerd met aangesloten werkgevers waarbij de belangrijkste resultaten van de case study als startpunt zijn gebruikt.

Als volgende stap heeft Rail & OV zich in de loop van 2023 aangesloten bij de Finance for Biodiversity Pledge. Deze pledge onderschrijft de gevaren van biodiversiteitsverlies en tracht de krachten van financiële instellingen te bundelen om biodiversiteitsverlies tegen te gaan. Door onderdeel uit te maken van de pledge kan Rail & OV in contact komen met Biodiversiteitexperts, kennis delen met andere financiële instellingen en good practices uitwisselen met gelijkgestemden.

Ten slotte is Rail & OV in 2023 met verschillende partners het gesprek aangegaan over biodiversiteit. Zo wordt het onderwerp regelmatig aangesneden tijdens evaluatiegesprekken met externe managers, worden er vragen over gesteld tijdens selectietrajecten, is het in een enkel geval ook al opgenomen in een overeenkomst met een manager en maakt het onderdeel uit van het deelnemersseminar in 2023.

06.

IMPACT MAKEN OP MILIEU EN MAATSCHAPPIJ

6.1

DOELSTELLING 5 VERSNELLEN VAN DE ENERGIETRANSITIE

Rail & OV wil graag de energietransitie versnellen. Dit willen we doen door te investeren in infrastructuur die bijdraagt aan de transitie van traditionele energiebronnen naar hernieuwbare energiebronnen.

Beleidsdoelstelling

Versnellen van de energietransitie

KPI

Percentage van de infrastructuurportefeuille dat specifiek is gericht op de energietransitie

Ambitieniveau

Streefweging van 15%, minimale allocatie van 5% van de infrastructuurportefeuille

Hoe willen we onze doelstelling halen?

Hoe willen we ons ambitieniveau halen?

Rail & OV selecteert ondernemingen die een bijdrage leveren aan de energietransitie. Hiervoor hebben we bijvoorbeeld de volgende segmenten geïdentificeerd: windenergie, zonne-energie, bodemwarmte en accu's om energie in op te kunnen slaan. Infrastructuurprojecten die aan de geïdentificeerde criteria voldoen beoordelen we als impactbeleggingen die een bijdrage leveren aan het versnellen van de energietransitie

Wat hebben we in 2023 bereikt?

In 2023 heeft Rail & OV haar ambitieniveau voor het versnellen van de energietransitie aangescherpt. In eerste instantie ambieerden we een allocatie van 10% van de infrastructuurportefeuille naar infrastructuurprojecten die gericht waren op de energietransitie. In 2023 is het ambitieniveau aangescherpt naar een streefweging van 15%, waarbij alleen nog maar de infrastructuurfondsen worden meegeteld die bij initiatie als expliciet doel hebben om de energietransitie te versnellen. Op 31 december 2023 bestond onze infrastructuurportefeuille voor 13% uit beleggingen die specifiek gericht zijn op de energietransitie. Hiermee wordt ruim voldaan aan de minimale allocatie en zit de weging in de buurt van de streefweging.

VBDO

Jaarlijks presenteert de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) een benchmarkonderzoek over maatschappelijk verantwoord beleggen door de 49 grootste pensioenfondsen van ons land. In de publicatie van 2023 steeg Rail & OV 9 plaatsen naar een mooie 4de plek. Concrete voorbeelden van punten en acties die bijdroegen aan deze mooie score waren de formulering van het impactbeleid en de verdere implementatie van ons klimaatbeleid. Verder valt op dat

we goed gescoord hebben op communicatie en het betrekken van de deelnemers bij ons MVB-beleid. Voorbeelden hiervan zijn het MVB-jaarverslag en MVB-bijeenkomsten en webinars die we hebben gehouden met onze deelnemers. De VBDO-benchmark is een onafhankelijke graadmeter voor het geformuleerde MVB-beleid door pensioenfondsen en de uitvoering ervan.

6.2

DOELSTELLING 6 VERDUURZAMING VAN DE INDUSTRIE

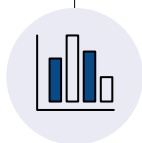

Rail & OV ziet graag een verdere verduurzaming van de industrie. Om hier een actieve bijdrage aan te leveren beleggen we in bedrijfsobligaties die specifiek worden aangewend voor het verduurzamen van o.a. processen of gebouwen, zogenaamde Green Bonds.

Beleidsdoelstelling

Verduurzamen van de industrie

KPI

Percentage van de bedrijfsobligatieportefeuille dat specifiek is gericht op verduurzaming

Ambitieniveau

Minimaal 5%-punt meer in Green Bonds beleggen dan de benchmark

green bonds te beleggen dan de benchmark². De bedrijfsobligatieportefeuille wordt beheerd door een interne en een externe manager. Beiden moeten voldoen aan dit ambitieniveau. Per eind 2023 was 20% van de bedrijfsobligatieportefeuille belegd in green bonds. De allocatie naar Green bonds in de benchmark was circa 13%. Hiermee wordt 7%-punt meer in green bonds belegd dan de benchmark, wat ruim voldoende is om aan het ambitieniveau te voldoen.

Rail & OV monitort op maandbasis of er aan het ambitieniveau wordt voldaan. In theorie zou dit kunnen betekenen dat we gedurende de maand, ongemerkt onder het ambitieniveau kunnen zitten. Alhoewel dit beleggingstechnisch onwaarschijnlijk is, zou een kortstondige te lage allocatie naar green bonds geen breach veroorzaken van de doelstelling. Het ambitieniveau betreft ten slotte een streefweging om een positieve bijdrage te leveren en vormt geen risicolimiet die kosten wat kost niet geschonden mag worden. Het feit dat er bij de beoordeling dus alleen naar het percentage per einde jaar wordt gekeken doet voor Rail & OV geen afbreuk aan de doelstelling.

Hoe willen we onze doelstelling halen?

Rail & OV belegt een deel van haar bedrijfsobligatieportefeuille in Green Bonds. Obligaties worden gekenmerkt als Green Bonds op het moment dat ze voldoen aan een brede marktstandaard zoals de ICMA's Green Bond Principles of Climate Bonds Initiative, the Climate Bond initiative of de EU Green Bond Standard. Daarnaast mogen het geen Green Bonds zijn van ondernemingen op onze uitsluitingslijst, ook niet wanneer het doel van de Green Bond kan worden geïnterpreteerd als een mogelijke oplossing of mitigatie voor de negatieve impact waarvoor de entiteit in eerste instantie wordt uitgesloten.

Wat hebben we in 2023 bereikt?

Rail & OV heeft als ambitieniveau om binnen bedrijfsobligaties minimaal 5%-punt meer in

Communicatie

In 2023 heeft Rail & OV veel aandacht gegeven aan de communicatie rondom MVB. Zo heeft het pensioenfonds voor het eerst een MVB-jaarverslag opgesteld dat door een accountant is gecontroleerd, ook is er een MVB-seminar georganiseerd waarbij deelnemers de mogelijkheid hebben gehad om kritische vragen te stellen over ons MVB-beleid. Ten slotte is er ook een klantentevredenheidsonderzoek onder deelnemers gehouden met daarin een aantal specifieke vragen over MVB.

² De benchmark is de ICE Bofa Merrill Lynch Euro Developed Corporate index TR, exclusief subordinaties van niet-financiële, tier 1 en subordinaties, 4% issuer cap en exclusief uitsluitingslijst Rail & OV.

6.3

DOELSTELLING 6

MEER BETAALBARE HUISVESTING, SCHOLING EN KINDEROPVANG

Rail & OV wil graag positief bijdragen aan de leefbaarheid van steden en gemeenschappen en voorkomen dat een grote groep mensen op basis van financiële middelen niet aan een woning kan komen. Om hier een actieve bijdrage aan te leveren beleggen we een gedeelte van de vastgoedbeleggingen in impactvastgoed.

Beleidsdoelstelling

Meer betaalbare huisvesting, scholing en kinderopvang

KPI

Percentage van de vastgoedportefeuille gericht op huisvesting, scholing en kinderopvang

Ambitieniveau

Streefweging van 10%, minimale allocatie van 5% van de vastgoedportefeuille

Hoe willen we onze doelstelling halen?

Rail & OV belegt een deel van haar vastgoedportefeuille in impactvastgoed. We hebben de volgende vastgoedobjecten geïdentificeerd als Impactvastgoed: sociale huur, midden huur, scholen en kinderopvang.

Wat hebben we in 2023 bereikt?

Rail & OV heeft als ambitieniveau een minimale allocatie van 5% en een streefweging van 10% naar impactvastgoed gedefinieerd. Per eind 2023 kwam dit percentage uit op 12%. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de minimale allocatie en zit de weging boven de streefweging van 10%.

Wetgeving

Onder de Europese regelgeving van SFDR moeten pensioenfondsen en fondsbeheerders o.a. rapporteren over de duurzaamheidsrisico's en de ongunstige effecten van hun beleggingen. Rail & OV classificeert zichzelf als een artikel 8-fonds. Dit betekent dat we klimaat-, milieu- en sociale kenmerken actief bevorderen en dat het fonds rekening houdt met duurzaamheidsrisico's bij het uitvoeren van de pensioenregeling.

In 2023 heeft Rail & OV voldaan aan de eisen van de wetgeving om als artikel 8-fonds een precontractuele informatierschaffing voor de financiële producten te publiceren (zie Annex II op www.railov.nl). Ook bieden we transparantie over de duurzaamheidskarakteristieken van de

portefeuille en de pensioenregeling. Rail & OV heeft hierin duidelijk gemaakt dat de pensioenregeling ecologische en sociale kenmerken promoot, maar geen minimumaandeel aan duurzame beleggingen heeft vastgesteld waarop het stuurde. Op dit moment acht Rail & OV het belangrijker dat ecologische en sociale kenmerken onderdeel zijn van het overkoepelende beleid dat wordt gevoerd, dan dat er gestuurd wordt op een specifieke allocatie naar duurzame beleggingen. Rail & OV rapporteert wel voor het eerst over het percentage van de beleggingen dat valt onder de SFDR-specifieke definitie 'duurzame beleggingen'. In 2023 was dit percentage 0,5%. Voor meer details over de exacte definities en een toelichting verwijzen we graag naar de rapportages op onze website.

07.

An aerial photograph of a large industrial complex, likely a power plant or refinery, with a prominent cooling tower in the foreground emitting a thick plume of white steam. The entire image is overlaid with a semi-transparent red filter. The text 'ONZE MATERIËLE ONDERWERPEN' is centered over the image in white, bold, uppercase letters.

ONZE MATERIËLE ONDERWERPEN

7.1

DE EERSTE MATERIALITEITSANALYSE

In 2023 heeft Rail & OV voor het eerst een uitgebreide materialiteitsanalyse uitgevoerd. Door deze analyse hebben we de meest significante actuele en potentiële, negatieve en positieve bijdragen en risico's van onze beleggingen voor het milieu, maatschappij/sociaal en bestuur (ESG) in kaart gebracht.

De methodiek van de materialiteitsanalyse is geïnspireerd op de principes van de Global Reporting Initiative (GRI) en de initiële richtlijnen van Corporate Sustainability Rapportagerichtlijn (CSRD): de zogenaamde dubbele materialiteit. Dit betekent dat zowel de financiële materialiteit (de impact van een onderwerp op Rail & OV en haar beleggingen), als de impact materialiteit (de impact die de beleggingen door Rail & OV op de samenleving en het milieu kan hebben) is meegenomen.

Wat is dubbele materialiteit?

Organisaties en activiteiten van organisaties hebben invloed op mens en milieu bijvoorbeeld als ondernemingen waarin we beleggen schade aan de natuur of schendingen van mensenrechten veroorzaken. Dit wordt benoemd impact materialiteitsaspecten. Anderzijds creëren duurzaamheidsaspecten (nieuwe) risico's en kansen voor organisaties. Voorbeelden hiervan zijn reputatierisico bij incidenten van corruptie of de invoering van nieuwe CO₂-heffingen. Dit wordt financieel materiele aspecten genoemd.

7.2

HET STAPPENPLAN

De materialiteitsanalyse bestond uit drie stappen:

1. Het identificeren van huidige en potentiële (financiële en impact) materiële onderwerpen
2. Betrokkenheid van belanghebbenden om onderwerpen te prioriteren en te rangschikken
3. Uiteindelijke prioritering van materiële onderwerpen

Het identificeren van potentiële materiële onderwerpen

Voor identificeren van potentiële materiële onderwerpen hebben we middels desktop research een longlist opgesteld van potentiële materiële onderwerpen. Vervolgens hebben wij op basis van eerste consultaties met stakeholders en inspecteren van externe ESG-bronnen (SASB, de PAI's vanuit SFDR) hebben we een medium list bepaald. Dit resulteerde in een lijst met 21 potentiële materiële onderwerpen die betrekking hebben op E, S en G-keuzes. Deze lijst heeft het bestuur van Rail & OV afgestemd met verschillende expertises binnen Rail & OV. Dit wordt gezien als de medium list.

Betrokkenheid van belanghebbenden om de onderwerpen te prioriteren

Voor het beoordelen en prioriteiten stellen van materiële onderwerpen, hebben we belanghebbenden geraadpleegd.

De belanghebbenden zijn geselecteerd op basis van een aantal criteria:

1. Zijn de belanghebbenden beïnvloed door de beleggingsactiviteiten van Rail & OV of zijn ze gebruiker van het Rail & OV MVB-jaarverslag?
2. Wat is het niveau van invloed/autoriteit van elke stakeholder?
3. In welke mate vragen de eisen van stakeholders onmiddellijke aandacht?
4. In welke mate is betrokkenheid van een stakeholder passend?

Op basis van de bovenstaande analyse heeft Rail & OV de volgende groepen belanghebbenden geïdentificeerd die essentieel zijn voor goede uitvoering van het MVB-beleid:

- Interne belanghebbenden: Bestuur, MVB-commissie, Verantwoordingsorgaan
- Externe stakeholders: Deelnemers, werkgevers, NGO's, regelgever.

De lijst met belanghebbenden is door het bestuur afgestemd met de verschillende expertises binnen Rail & OV, vertegenwoordigd in de MVB-commissie. De bovengenoemde stakeholders zijn op diverse manieren benaderd om de prioritering vast te stellen. Dit hebben wij gedaan middels enquêtes, interviews en deskresearch passend voor de betreffende stakeholdergroep.

PRAKTIJKVOORBEELD ALCOHOL PRODUCENTEN

In 2023 heeft het interne aandelenteam van Rail & OV een onderzoek naar het gebruik, en de gevolgen van het gebruik, van alcohol afgerond. Ondanks dat veel van de schadelijke effecten van alcohol reeds bekend waren, is het team geschrokken van de uitkomsten. Zo is volgens de World Health Organisation meer dan 5% van de alle sterfgevallen wereldwijd toe te rekenen aan het gebruik van alcohol, overleden in Nederland in 2020 circa 2.500 mensen aan de gevolgen van alcohol en wordt

alcoholgebruik aan een toenemend aantal gevallen van kanker gelinkt. De resultaten zijn voor het interne aandelenteam van Rail & OV aanleiding geweest om de selectiecriteria voor alcoholproducenten aan te scherpen. Zo wordt van alcoholproducenten verwacht dat ze alcoholvrije alternatieven aanbieden en daarnaast verantwoord omgaan met marketing, voorlichting en educatie.

Prioriteit geven aan materiële onderwerpen

De 21 onderwerpen hebben vervolgens twee scores toegewezen gekregen: een impact score en een score voor financiële materialiteit.

Impact score

Bij de impact score wordt onderscheid gemaakt tussen de materiële onderwerpen en de materiële kansen. De materiële onderwerpen zijn beoordeeld op een schaal van 0 tot 5 op basis van drie criteria:

1. Schaal van impact
2. Reikwijdte van de impact
3. Onomkeerbaarheid van impact

De materiële kansen worden ook beoordeeld op schaal van 0 tot 5, maar dan op basis van twee criteria. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de onomkeerbaarheid van de impact, doordat deze indicator met name bedoeld is om de negatieve kant van een onderwerp in kaart te brengen, iets wat bij de impact kansen niet speelt:

1. Schaal van impact
2. Reikwijdte van de impact

Financiële materialiteit

Bij het bepalen van de financiële materialiteit wordt een berekeningsmethodiek gebruikt die kijkt naar:

1. Omvang van financiële schade
2. Waarschijnlijkheid van financiële schade

Totaal score

Het bepalen van de prioritering van deze dubbele materialiteit is intern bepaald door MVB-team. De scores zijn vervolgens geaggregeerd tot een totale score. Hoe hoger deze score, hoe materieler het onderwerp. Deze score is weergegeven op de x-as in de figuur hieronder in paragraaf 7.3. Het bestuur heeft de gehanteerde methodiek en uitkomsten vastgesteld nadat deze zijn beoordeeld door de MVB-commissie en de VBC.

Belanghebbenden

Tenslotte zijn de totaalscores weergegeven in combinatie met de mate van belang die alle belanghebbenden geven aan elk onderwerp. Deze laatstgenoemde score is weergegeven op de y-as in de figuur hieronder in paragraaf 7.3. Op deze manier kan inzichtelijk gemaakt worden welke onderwerpen een grote impact hebben op Rail & OV en andersom, en welke onderwerpen daarbij ook door alle belanghebbenden als materieel worden gezien.

PRAKTIJKVOORBEELD ENGAGEMENT MET MERCEDES-BENZ GROUP AG

De externe engagement provider van Rail & OV voert al sinds 2007 engagement met Mercedes-Benz. In 2018 werd een nieuw engagementtraject gestart met Mercedes-Benz. Het engagementtraject begon door het bedrijf te vragen om uit te leggen in hoeverre haar standpunten met betrekking tot klimaat in overeenstemming zijn met lobbyactiviteiten van het bedrijf. Met andere woorden, het handelen van het bedrijf leek niet in lijn met de eigen klimaatstandpunten. In 2020, 2021 en 2022 werd het traject geïntensiveerd, onder meer door gesprekken te faciliteren tussen het bedrijf en een groep institutionele investeerders die van plan was een aandeelhoudersresolutie in te dienen. Naar aanleiding van deze gesprekken heeft Mercedes-Benz in 2022 zijn eerste 'Mercedes-Benz Group Climate Policy Report' gepubliceerd en beloofd hier jaarlijks over te rapporteren. Dit is vervolgens in 2023 gedaan, waarmee de

onderneming aanzienlijk meer transparantie bood over zowel zijn klimaatstandpunten als lobbyactiviteiten. De onderneming heeft hiermee stappen gezet in de goede richting, niettemin zal de engagement provider met het bedrijf in gesprek blijven over dit onderwerp.

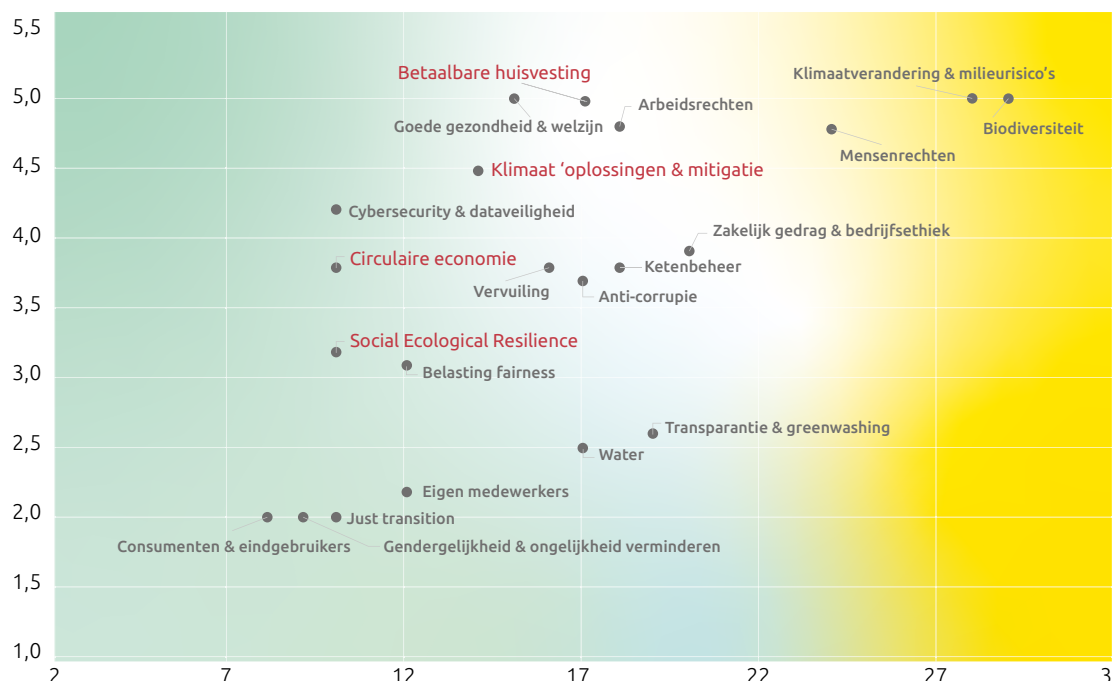
7.3

CONCLUSIES

Onderstaande grafiek geeft alle onderwerpen van de medium list weer. Op de horizontale as is de totale impact weergegeven (impact + financiële materialiteit), hoe verder naar rechts hoe groter de impact. Op de verticale as is het belang van stakeholders weergegeven, hoe verder naar boven hoe groter het belang is dat stakeholders aan

een onderwerp geven. De onderwerpen die het meest rechtsboven uitkomen zijn de onderwerpen die zowel hoog scoren op de totale impact als op het belang voor stakeholders. Deze onderwerpen zijn dan ook vanuit alle perspectieven het meest materieel voor Rail & OV. De kansen zijn in het groen weergegeven in de grafiek.

OVERZICHT VAN ALLE ONDERWERPEN OP DE MEDIUM LIST

Totale impact op en van Rail & OV (grotere impact = hogere score)

De analyse bevestigt vier materiële onderwerpen: biodiversiteit, klimaat, mensenrechten en arbeidsrechten. Daarachter zitten een drietal onderwerpen, Goede gezondheid en welzijn, zakelijk gedrag en bedrijfsethiek en ketenbeheer, die minder materieel zijn maar wel de moeite waard zijn om verder te onderzoeken of we deze een plek binnen het beleid kunnen geven.

Hetzelfde geldt voor de materiële kansen. Hierbij zijn twee kansen die er boven uit steken: huisvesting en klimaatoplossingen. En zijn er twee kansen waarvan we de komende tijd verder zullen onderzoeken of we er invulling aan kunnen geven binnen ons MVB-beleid.

Materiële onderwerpen	Materiële kansen
Biodiversiteit	Huisvesting
Klimaat	Klimaatoplossingen
Mensenrechten	
Arbeidsrechten	
Potentieel onderzoek	Potentieel onderzoek
Goede gezondheid & welzijn	Circulaire economie
Zakelijk gedrag & bedrijfsethiek	Social Ecological Resilience
Ketenbeheer	

FACTSHEET: ENGAGEMENT

ENGAGEMENT IN WOORDEN

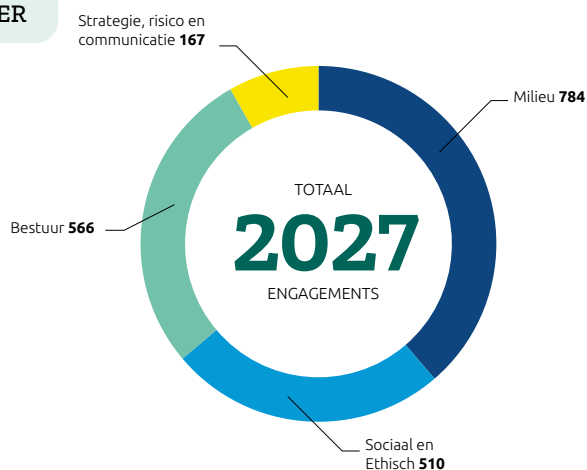

Het MVB-beleid van Rail & OV berust op bepaalde uitgangspunten en principes en we verwachten van ondernemingen waarin wij beleggen dat ze vergelijkbare uitgangspunten en principes hanteren. Om ondernemingen

aan te sporen om hier stappen op te nemen, voeren wij gesprekken met de ondernemingen. Dit noemen we 'engagement'.

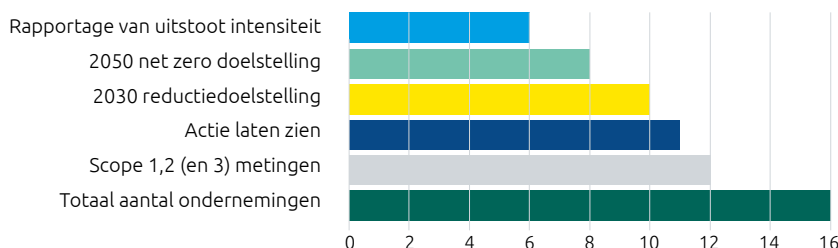
ENGAGEMENT IN CIJFERS: ENGAGEMENT PROVIDER

Een gedeelte van de engagements die Rail & OV voert worden door een engagement provider verzorgd. Het voordeel hiervan is dat deze provider niet alleen namens Rail & OV kan spreken, maar ook namens veel andere beleggers. Waardoor er meer invloed kan worden uitgeoefend op een onderneming. De engagements zijn in vier onderwerpen in te delen: Milieu, Sociaal & Ethisch, Bestuur & Strategie, Risico & Communicatie. In 2023 is bij 398 van deze trajecten een duidelijke progressie geboekt. In de regel duurt een engagementtraject circa 3 jaar.

ENGAGEMENTS IN CIJFERS: ENGAGEMENT UITGEVOERD DOOR RAIL & OV

DE BELANGRIJKSTE RESULTATEN VAN DE 16 ONDERNEMINGEN DIE SAMEN VERANTWOORDELIJK ZIJN VOOR 75% VAN DE UITSTOOT VAN DE PORTEFEUILLE

Daarnaast voert Rail & OV ook zelf engagements uit. Een voorbeeld hiervan zijn de Parijs-engagements binnen de interne aandelenportefeuille. Rail & OV richt zich hierbij op de 16 ondernemingen die samen verantwoordelijk zijn voor 75% van de uitstoot van de betreffende portefeuille.

ENGAGEMENTS COLLECTIEF

Ten slotte heeft Rail & OV zich aangesloten bij een aantal initiatieven waarbij de aangesloten beleggers collectief engagement voeren op specifieke onderwerpen. Zo participeerde Rail & OV op deze wijze in verschillende

engagementtrajecten van PRI en was Rail & OV actief in een engagementtraject van VBDO over plastic. Daarnaast was Rail & OV gedurende 2023 aangesloten bij Climate Action 100+, en de Dutch Climate Coalition.

08.

**WE ZETTEN
VERVOLGSTAPPEN**

In 2023 hebben we het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid verder vormgegeven. Een update van het uitsluitingenbeleid, de vaststelling van het biodiversiteitsbeleid, de materialiteitsanalyse en de ESG-risico-analyse springen daarbij het meest in het oog.

In 2024 wordt hier een passend vervolg aan gegeven. Zo hebben we nog veel ambitie als het gaat om de verdere

invulling van onze hoofddoelstellingen. Onderstaand volgt een schematisch overzicht van de status van ons MVB-beleid en onze toekomstige stappen. Bij de voortgang onderscheiden we de volgende zes stappen: onderzoek, beleid, doelstellingen en ambitieniveau, implementatie, monitoring en automatisering. De tabel geeft aan in welk stadium elk onderwerp zich bevindt.

Thema Onderwerp	Voortgang	Vooruitblik 2024-2025
Maatschappelijk onbetamelijk gedrag		
<i>Mensenrechtenbeleid</i>		Onderzoeken en door ontwikkelen beleid
<i>Uitsluitingenbeleid</i>		Evalueren van beleid en automatiseren proces
Klimaatverandering		
<i>Klimaatbeleid</i>		Evalueren van beleid en automatiseren proces
<i>Implementatie Paris Proof</i>		Volledige implementatie en opzetten monitoring
Biodiversiteitsverlies		
<i>Biodiversiteitsbeleid</i>		Formuleren van doelstellingen en ambitieniveau
Maken van impact		
<i>Hernieuwbare energie</i>		Opzetten monitoring
<i>Impact vastgoed</i>		Opzetten monitoring
<i>Green Bonds</i>		Opzetten monitoring
<i>Alternatieve impact</i>		Onderzoeken

Daarnaast zijn er, op een lager niveau, binnen de verschillende KPI's ook nog ontwikkelingen waar te nemen waar Rail & OV de komende tijd op zal inspringen op initiatief op wil nemen. Enkele voorbeelden daarvan zijn:

- Vanuit Europese regelgeving wordt er van beleggingsproducten die rekening houden met ESG-factoren, zogenaamde artikel 8 en artikel 9 producten, verwacht dat ze hun beleggingen screenen op basis van Good Governance criteria. Dit betekent dat ondernemingen die niet goed worden bestuurd, uitgesloten moeten worden. Rail & OV heeft hiervoor criteria opgesteld en zal in 2024 het uitsluitingenbeleid hiermee uitbreiden.
- Op dit moment heeft Rail & OV voor de klimaatdoelstelling nog niet de volledige portefeuille in scope voor de doelstelling. Zo ontbreken de beleggingen Private Equity en Infrastructuur nog. Doelstelling is om deze in de berekeningen van 2024 wel op te nemen. In het geval van te weinig betrouwbare data zal er dan worden gekeken naar het gebruik van proxies.
- In 2024 wil Rail & OV een volgende stap zetten in het biodiversiteitsbeleid door te kijken naar de mogelijkheden om doelstellingen en een ambitieniveau te formuleren. Daarnaast zijn we druk bezig met de opzet van een

raamwerk voor onze beleggingsspecialisten om biodiversiteit als integraal onderdeel, dus samen met klimaat en mensenrechten, mee te nemen in de selectie van ondernemingen. Naar verwachting zal dit raamwerk in de loop van 2024 worden gepubliceerd.

Daarnaast gaan we in 2024 door met onze vertaalslag van beleid naar rapportage. Er is steeds meer behoefte om onze tastbare impact inzichtelijk te maken en dat vraagt om duidelijker te rapporteren, meer data te gebruiken en gerichter te analyseren. We hopen daarmee niet alleen de deelnemer tegemoet te komen, maar ook om kritisch te kunnen kijken naar de praktische uitwerking van de beleidskeuzes. Ook zal de integratie van ons ESG-risicomanagement voort worden gezet. Dit betekent dat eventuele openstaande punten uit onze ESG-risicomatrix worden aangepakt met als doel de beheersing van ESG-risico's in lijn te houden of te brengen met onze risicotolerantie. Ten slotte blijft Rail & OV op zoek naar bredere samenwerkingen binnen de sector, zowel bij het onderzoeken en uitwerken van thema's, het maken van een impact en het uitdragen van onze normen door middel van engagement.

09.

RAPPORTAGE PRINCIPES

Bij het opstellen van dit MVB-jaarverslag is ook zoveel mogelijk aangesloten bij breed geaccepteerde standaarden. Zo is de CO₂-uitstoot van de verschillende portefeuille-onderdelen in lijn met de voorgeschreven standaard van PCAF en de gehanteerde indicatoren binnen SFDR. Onderstaand wordt indien relevant verwezen naar het gebruik van deze standaarden in de methodiek van de verschillende KPI's.

Scope & Kengetallen

Ernst & Young Accountants LLP heeft een limited assurance-opdracht gevoerd op de duurzaamheid KPI's in onderstaande tabel. Het door hen afgegeven assurance-rapport is toegevoegd aan dit verslag. De tabel beschrijft de KPI's en de manier waarop de indicatoren worden gemeten, de bijbehorende bron en de voortgang.

KPI	Toelichting	Methodiek	Bronnen	Voortgang
Percentage belegd vermogen waarbij internationale standaarden onderdeel zijn van beleid	Rail & OV integreert haar commitment aan de UN Global Compact, UN Guiding Principles en de OESO-richtlijnen in de overeenkomsten met externe vermogensbeheerders	Het percentage van het belegd vermogen waarbij de internationale standaarden zijn opgenomen in de vorm van de ESG-Guidelines of in de vorm van het commitment van Rail & OV. Fondsbeleggingen waarbij wij als gevolg van de beleggingsstructuur geen mogelijkheid hebben om onze eigen richtlijnen door te voeren, tijdelijke beleggingen (transitie en interim) en beleggingen waarvan reeds is besloten dat deze zullen worden beëindigd zijn niet in scope	Contracten met externe vermogensbeheerders plus belegd vermogen in interne portefeuilles	Eind 2023 werd bij 89% van het belegd vermogen de internationale standaarden meegenomen in het beheer

KPI	Toelichting	Methodiek	Bronnen	Voortgang
Aantal jaarlijkse breaches van het uitsluitingen-beleid	Rail & OV sluit ondernemingen uit op basis van criteria gerelateerd aan tabak, onconventionele fossiele brandstoffen, controversiële wapens en onsuccesvolle engagement trajecten. Daarnaast sluit Rail & OV landen uit op basis van de VN-sanctielijst, een intern model gebaseerd op de principes van de UN Global Compact en op het moment dat een land een dermate grote bedreiging voor de wereldvrede vormt. Zie onder deze tabel de specifieke criteria waarop we uitsluiten	Het aantal gevallen waarin de custodian constateert dat er belegd wordt in een entiteit die conform het uitsluitingenbeleid uitgesloten dient te worden	Sustainalytics wordt gebruikt voor het bepalen van de mate waarin ondernemingen actief zijn in uitgesloten sectoren. World Bank Freedom House, ITUC, Universiteit van Yale en Columbia worden gebruikt voor het landenbeleid waarin wordt bepaald welke landen worden in- en uitgesloten	In 2023 zijn er twee breaches voorgevallen. In beide gevallen zijn de beleggingen direct na constatering verkocht.
Percentage afname van de CO ₂ -uitstoot (scope 1 + 2) van de beleggings-portefeuille t.o.v. 2019	Rail & OV wil dat de gehele portefeuille het afbouw pad van het Parijs-akkoord volgt en tracht daarom de CO ₂ -uitstoot van de portefeuille te verlagen om zo uiteindelijk in 2050 over een net zero portefeuille te beschikken. Hiervoor worden de portefeuilles vergeleken met een afbouwpad dat start in 2019	CO ₂ -uitstoot per miljoen euro belegd voor beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties (scope 1 + 2, tCO ₂ e, conform PCAF-methodiek). CO ₂ -uitstoot van de totale economie plus de CO ₂ -uitstoot die vanuit het buitenland wordt geïmporteerd, gedeeld door het BBP vermenigvuldigd met de procentuele allocatie binnen de portefeuille (t CO ₂ e, conform PCAF-methodiek) voor staatsobligaties	Trucost/S&P wordt gebruikt voor de CO ₂ -uitstootgegevens van de aandelen, bedrijfsobligaties en staatsobligaties DMFCO wordt gebruikt voor de CO ₂ -uitstoot van de hypotheken portefeuille Cooltree wordt gebruikt voor de CO ₂ -uitstoot van de vastgoedportefeuille	Eind 2023 was de uitstoot, zoals berekend conform de methodiek benoemd, t.o.v. de uitstoot die die categorie in 2019 had als volgt: Aandelen ontwikkeld: -19% Aandelen opkomend: -68% Bedrijfsobligaties: -43% LDI: -40% EMD: -39% High Yield: -24% Vastgoed: -50% Hypotheke: -5%

KPI	Toelichting	Methodiek	Bronnen	Voortgang
		<p>GHG-emissies gegenereerd door vastgoedobjecten van direct vastgoed (Direct en indirecte energieconsumptie, kg CO₂e, conform SFDR).</p> <p>CO₂-uitstoot * LTV en gedeeld door NAV voor hypotheek. (Uitstoot omvat gas- en elektriciteitsgebruik en CO₂-reductievoordelen van duurzame bouwdepots, conform SFDR-methodiek).</p>		
Percentage van de infrastructuurportefeuille dat specifiek is gericht op de energietransitie	Rail & OV wil graag een positieve en tastbare impact maken op de energietransitie en belegt daarom bewust in infrastructuurprojecten die deze transitie stimuleren	<p>Het belegd vermogen in infrastructuurfondsen die specifiek de energietransitie stimuleren ten opzichte van het belegd vermogen in de gehele infrastructuurportefeuille. Infrastructuurprojecten die de energietransitie stimuleren zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projecten die energie opwekken d.m.v. wind, zon, water, bodem of buitenlucht. 2. Stadsverwarming aanbieden op basis van hernieuwbare energie. 3. Duurzame energie opslaan d.m.v. accu of batterij 	Burgiss is het datasysteem voor Private Equity en Infrastructuur WSS is het datasysteem waarin de posities van onze portefeuille worden bijgehouden	Eind 2023 was dit 13%
Percentage van de vastgoedportefeuille gericht op huisvesting, scholing en kinderopvang energietransitieinfrastructuurportefeuille dat specifiek is gericht op de energietransitie	Rail & OV wil graag een positieve en tastbare impact maken door betaalbare huisvesting te stimuleren.	Het percentage vastgoedobjecten van de totale vastgoedportefeuille dat een positieve impact heeft op betaalbare huisvesting (hieronder vallen sociale huur, middenhuur, scholen,	WSS	Eind 2023 was dit 12%

KPI	Toelichting	Methodiek	Bronnen	Voortgang
		kinderdagverblijven en woningen gericht op een specifiek gedeelte van de bevolking die anders moeilijk aan een geschikte woning kan komen, zoals senioren)		
Percentage van de bedrijfsobligatieportefeuille dat specifiek is gericht op verduurzaming	Rail & OV wil graag de verduurzaming van de industrie stimuleren	Obligaties worden gekenmerkt als Green Bonds op het moment dat ze voldoen aan een brede marktstandaard zoals de ICMA's Green Bond Principles of Climate Bonds Initiative, the Climate Bond initiative of de EU Green Bond Standard. Daarnaast mogen het geen Green Bonds zijn van ondernemingen op onze uitsluitingslijst, ook niet wanneer het doel van de Green Bond kan worden geïnterpreteerd als een mogelijke oplossing of mitigatie voor de negatieve impact waarvoor de entiteit in eerste instantie wordt uitgesloten	WSS Robeco	ind 2023 was dit 20%

UITSLUITINGSBELEID RAIL & OV

- **Tabak**

ondernemingen die actief zijn in de productie van sigaretten, e-sigaretten en/of andere tabak-gerelateerde producten. Hiervoor wordt de sub sector tabak van de Global Industry Classification Standard (GICS) gehanteerd

- **Controversiële wapens:**

ondernemingen die direct betrokken zijn bij de productie van, de verkoop van of het onderhoud aan controversiële wapens. Ook het verlengen van de levensduur van, en deelname in onderzoekprojecten naar, controversiële wapens is uitgesloten. Onder controversiële wapens verstaan we: wapens die onevenredig veel burgerslachtoffers maken ten opzichte van hun militaire doel. Voorbeelden hiervan zijn atoom-, biologische, chemische wapens (incl. witte fosfor), clusterwapens, wapens met verarmd uranium en anti-persoonslandmijnen

- **Klimaatvervuilend:**

Als onderdeel van het klimaatbeleid sluit Rail & OV ondernemingen uit:

- die voor ten minste 5% van de omzet afhankelijk zijn van de winning van schaliegas
- die voor ten minste 5% van de omzet afhankelijk zijn van de winning van teerzandolie
- die voor ten minste 1% van de omzet afhankelijk zijn van de winning van olie en gas door middel van arctisch boren
- die voor ten minste 1% van de omzet afhankelijk zijn van de winning van thermische kolen
- waarvan ten minste 25% van de energiegeneratiemix afkomstig is uit thermische kolen én waarvan de energieopwekking uit thermische kolen ten minste 1% van de totale omzet is

- **Niet-succesvolle engagementtrajecten:**

Soms komt het voor dat een onderneming in de portefeuille niet (langer) voldoet aan onze minimumvereisten, bijvoorbeeld ondernemingen die de UN Global Compact schenden. In dit geval beoordelen we het potentiële effect van een engagementtraject. Indien we verwachten dat engagement niet effectief zal zijn of wanneer een onderneming in een engagementtraject niet bereid is om in dialoog te gaan kan de onderneming worden voorgedragen om te worden uitgesloten. Daarnaast worden ondernemingen die al langer dan 1,5 jaar te boek staan als schender van de UNGC, UNGP of OESO-richtlijnen ook uitgesloten.

- **Landenbeleid:**

Het landenbeleid van Rail & OV is gebaseerd op 3 elementen: de VN-sanctielijst, het interne landenbeleid en de beoordeling of een land een gevaar vormt voor de wereldvrede. Het intern landenbeleid van Rail & OV is gebaseerd op de vier belangrijkste thema's van de UN Global Compact: Arbeidsrechten, mensenrechten, milieu en anti-corruptie. Voor elk van deze thema's wordt gebruik gemaakt van 1 of meerdere indicatoren van gerenommeerde instellingen zoals de Wereldbank, Freedom House, ITUC en de universiteit van Yale en Columbia. Rail & OV belegt alleen in landen die voor geen van de vier onderwerpen ondermaats scoren en waarvan de totaalscore boven een minimale drempelwaarde ligt. De scores worden periodiek van een update voorzien.

BEGRIPPENLIJST EN AFKORTINGEN

Breach

Breach is een Engelse term die wordt gebruikt om aan te geven dat er sprake is van een bepaalde overtreding. In dit verslag wordt de term gebruikt voor een overtreding van de richtlijn om niet te beleggen in ondernemingen op de uitsluitingslijst.

CSRD

CSRD staat voor de Corporate Sustainability Reporting Directive. Dit is regelgeving die bedrijven verplicht tot het rapporteren over de impact van bedrijfsactiviteiten op het milieu en de maatschappij en deze verslaglegging te laten toetsen door een accountant. Voor Pensioenfonds Rail & OV is CSRD (nog) niet verplicht.

EMD

EMD staat voor Emerging Market Debt. Dit is een beleggingscategorie waar in obligaties van landen of ondernemingen afkomstig uit opkomende markten wordt belegd. Opkomende markten zijn landen die bezig zijn om van een ontwikkelingsland uit te groeien naar een economisch ontwikkeld land.

Entiteiten

Entiteiten zijn landen, ondernemingen of andere instanties die instrumenten (zoals aandelen of obligaties) uitgeven waarin belegt kan worden.

ESG

ESG staat voor Environment, Social en Governance, oftewel Milieu, Sociaal en Bestuur. Deze afkorting wordt gebruikt omdat over het algemeen alle onderwerpen die te maken hebben met maatschappelijk verantwoord beleggen onder te verdelen zijn in één van deze drie hoofdonderwerpen.

ESG-guidelines

Dit zijn de richtlijnen die Pensioenfonds Rail & OV opstelt en opneemt in de contracten met externe vermogensbeheerders. In deze richtlijnen staan eisen en verwachtingen opgesteld ten aanzien van de vermogensbeheerder over hoe hij om dient te gaan met het identificeren en mitigeren van negatieve effecten van beleggingen.

Finance for Biodiversity pledge

Dit betreft een initiatief van financiële instellingen wereldwijd die een beroep doen op wereldleiders om de biodiversiteit te beschermen en daarnaast zich committeren om zelf ook de biodiversiteit te beschermen en te herstellen door middel van hun financiële activiteiten en investeringen.

Good governance

Good Governance staat letterlijk voor 'goed bestuur'. Het betreft een term die ook onderdeel is van de Europese wetgeving, waar van beleggers wordt verlangd dat ze definiëren wat de criteria zijn om te bepalen of een onderneming een goed bestuur heeft en ondernemingen uit te sluiten die niet aan deze criteria voldoen.

Green Bonds

Green bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven met als doel het financieren van verduurzaming. Wanneer een onderneming bijvoorbeeld zijn productieprocessen wil verduurzamen kan hij hiervoor obligaties uitgeven. Deze leningen kan de onderneming dan vervolgens gebruiken om zijn processen duurzamer te maken.

GRI

GRI staat voor de Global Reporting Initiative, een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. GRI wordt wereldwijd op grote schaal toegepast.

High Yield

High Yield is een beleggingscategorie die bestaat uit leningen van ondernemingen met een relatief hoge rente. Dit zijn over het algemeen vaak wat kleinere ondernemingen met een wat groter beleggingsrisico en als gevolg daarvan ook een hogere rente (higher yield) op de lening

ICMA's Green Bond Principles of Climate Bonds Initiative

ICMA is de International Capital Market Association. Een zelfregulerende organisatie en branchevereniging voor deelnemers aan de kapitaalmarkt. Doordat er wereldwijd ontzettend veel beleggers zijn aangesloten bij ICMA, heeft de organisatie een belangrijke rol bij het bepalen van industrie standaarden en aanbevelingen.

IMVB-convenant

In het internationaal maatschappelijk verantwoord beleggen convenant hebben pensioenfondsen afspraken gemaakt over de implementatie van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en van de Verenigde Naties (UNGP's). De richtlijnen zijn erop gericht om negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren. Hiertoe worden de richtlijnen opgenomen in het beleid van het pensioenfonds, in de uitbesteding aan externe dienstverleners en in de monitoring en rapportage van de pensioenfondsen daarover.

KPI

KPI staat voor Key Performane Indicator en is een maatstaf die kan aangeven of een doelstelling wordt behaald of niet.

MVB

MVB staat voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen.

MVB-commissie

Betreft een commissie binnen pensioenfonds Rail & OV met een vertegenwoordiging van elke afdeling binnen Vermogensbeheer.

Net Zero

Net zero betekent letterlijk 'Netto nul' en staat voor de situatie waarbij de CO₂-uitstoot kleiner of gelijk is aan de onttrekking van CO₂ uit de atmosfeer. Het Parijs-akkoord streeft naar Net zero in 2050 omdat de verwachting is dat het vrijwel onmogelijk zal worden om de CO₂-uitstoot volledig terug te brengen naar 0.

Normenkader

Ons normenkader omvat alles wat wij als maatschappelijk betamelijk gedrag zien. Dit betekent automatisch dat alles dat we als maatschappelijk onbetamelijk gedrag classificeren in strijd is met ons normenkader.

NGO's

NGO staat voor een Niet Gouvernementele organisatie. Dit is een organisatie die onafhankelijk is van de overheid en zich op een of andere manier richt op een verondersteld maatschappelijk belang.

OECD-richtlijnen

De OECD-richtlijnen, of de OESO-richtlijnen, bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. Hiermee vormen de OESO-richtlijnen het uitgangspunt voor het Nederlandse internationaal MVO-beleid.

PCAF

PCAF is de Partnership for Carbon Accounting Financials en heeft als doelstelling om uniformiteit aan te brengen in de wijze waarop er over CO₂-uitstoot wordt gerapporteerd. Door hierbij aan te sluiten is onze methodiek vergelijkbaar met die van heel veel andere ondernemingen.

PAI's

PAI staat voor Principal Adverse Indicator en betreft een indicator die een negatieve impact weergeeft. SFDR vraagt van beleggers om jaarlijks te rapporteren over een hele reeks aan PAI's, zodat de negatieve effecten van de beleggingen transparant zijn.

Parijs-akkoord

Het Parijs-akkoord is een onderdeel van het Klimaatverdrag en is een internationaal verdrag gesloten door 159 lidstaten van de Verenigde Naties vanuit de gedachte de opwarming van de Aarde door de inzet van maatregelen te kunnen en zullen beteugelen.

Paris proof

Is het voldoen aan de doelstellingen van het Parijs-akkoord.

Private equity

Betreft het beleggen in ondernemingen die niet-beursgenoteerd zijn.

Proxies

Een proxy is een ander woord voor een benadering of inschatting. Nog niet alle ondernemingen rapporteren over hun CO2-uitstoot. Om als pensioenfonds toch een beeld te krijgen van de uitstoot van de hele portefeuille, kan er in zo'n geval gebruik worden gemaakt van een proxy, waarmee de CO2-uitstoot van onderneming wordt geschat.

SASB

SASB staat voor de Sustainability Accounting Standards Board. Dit is een non-profitorganisatie die is opgericht om standaarden voor duurzaamheidsboekhouding te ontwikkelen. De organisatie kent een breed draagvlak onder beleggers.

Scope 1, 2 en 3

Bij de CO2-uitstoot van een onderneming wordt onder meer onderscheid gemaakt tussen scope 1, 2 en 3:

- Scope 1 is de uitstoot die het gevolg is van directe eigen productieprocessen. Bijvoorbeeld door het verbranden van fossiele brandstoffen om machines te kunnen laten draaien.
- Scope 2 is de uitstoot die het gevolg is van het produceren van de ingekochte energie. Om elektriciteit op te wekken kan er CO2-uitstoot vrijkomen, indien een onderneming deze elektriciteit gebruikt valt de uitstoot ervan onder zijn scope 2 uitstoot.
- Scope 3 is de uitstoot die vrijkomt in andere delen van de productieketen. Bijvoorbeeld de CO2-uitstoot die vrijkomt bij het maken van de materialen die als input dienen voor een productieproces, maar ook de CO2-uitstoot die vrijkomt bij het gebruik van het product. Scope 3 is veruit de grootste scope, maar ook het lastigste om in kaart te brengen.

SDG

SDG staat voor Sustainable development Goal. De Verenigde Naties hebben 17 SDG's in het leven geroepen en vastgesteld als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Ze worden gepromoot als de wereldwijde doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. De SDG's worden door veel bedrijven en beleggers gebruikt als kapstok om hun duurzaamheidsbeleid vorm te geven. Het is een handige en herkenbare manier om bijvoorbeeld de voorkeursthema's vorm te geven.

SFDR

SFDR staat voor de Sustainable Finance Disclosure Regulation en betreft een EU Verordening die als doel heeft om de informatieverstopping aan beleggers over duurzaamheid en duurzame financiële producten verder te ontwikkelen en de regels hiervoor binnen de gehele EU te harmoniseren. Pensioenfonds Rail & OV is verplicht om onder SFDR jaarlijks verschillende rapportages op te leveren. Deze zijn beschikbaar op onze website.

The Climate Bond Initiative

Betreft een internationale organisatie die als doel heeft gesteld om een grote markt te creëren voor Groene obligaties en Klimaatobligaties. Hiervoor hebben ze ook bepaalde criteria opgesteld waar deze obligaties aan moeten voldoen om zodanig geïnclassificeerd te worden.

The EU Green Bond Standard

Betreft een standard vanuit de EU die om groene beleggingen transparanter en vergelijkbaarder te maken.

UNGC (UN Global Compact)

UNGC staat voor de United Nations Global Compact en betreft niet-bindend pact van de Verenigde Naties om bedrijven en firma's over de hele wereld ertoe aan te zetten duurzaam en sociaal verantwoord beleid te voeren en verslag uit te brengen over de implementatie ervan. UNGC is een bekend begrip wereldwijd en daarom een goed toepasbare en herkenbare standaard om te gebruiken.

UNGP Guiding Principles

UNGP staat voor de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights en vormt een instrument bestaande uit 31 principes die uitvoering geven aan het beschermen en respecteren van mensenrechten en herstellen van mensenrechtenschendingen.

VBDO

VBDO staat voor de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling en vormt een onafhankelijk en gedreven aanjager, motivator en kennisleider voor verantwoord beleggen en voor verankering van duurzaamheid bij ondernemingen. De VBDO geeft jaarlijks een benchmark uit waarin pensioenfondsen worden vergeleken met elkaar op basis van hun MVB-beleid.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur vooraf over beleid en beoordeelt jaarlijks achteraf of het bestuur goed gehandeld heeft. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de jaarrekening. Het gaat vooral om de vraag of het bestuur bij het beleid op een evenwichtige manier heeft rekening gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

Vermogensbeheer & Balanscommissie (VBC)

De VBC is samengesteld uit de uitvoerend bestuurder vermogensbeheer, een niet-uitvoerend bestuurder vanuit werkgevers, een niet-uitvoerend bestuurder vanuit werknemers/pensioengerechtigden, een externe expert balansmanagement en een externe expert vermogensbeheer algemeen. De VBC heeft als taak om het fondsbestuur te adviseren, te fungeren als klankbord voor het UB en het NUB ondersteunen bij het interne toezicht, allemaal op het vlak van vermogensbeheer en balans.

VN-sanctielijst

De Verenigde Naties beschikken over een veiligheidsraad die als functie heeft om internationale vrede en veiligheid te handhaven of te herstellen. Eén van de instrumenten die ze daarvoor inzetten is het doorvoeren van sancties. Sancties worden over het algemeen doorgevoerd wanneer er sprake is van een bedreiging voor de vrede, bedreiging voor de veiligheid of stabiliteit, schendingen van mensenrechten, schendingen van internationaal humanitair recht en obstructie van humanitaire hulp. Sancties kunnen betrekking hebben op mensen, ondernemingen, entiteiten of groeperingen (regimes). Sancties komen over het algemeen in de vorm van reisrestricties, het bevriezen van tegoeden of wapenembargo's. In de regel hebben reisrestricties en het bevriezen van tegoeden betrekking op personen, terwijl wapenembargo's betrekking hebben op groeperingen.

WNF

WNF staat voor het Wereld Natuur Fonds en vormt de Nederlandse tak van het WWF (World Wide Fund for Nature). Het WWF is een stichting die zich inzet voor het behoud, bescherming en herstel van natuur en (dier)soorten.

World Health Organisation

De Wereldgezondheidsorganisatie is de gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties die een sturende en coördinerende rol heeft op het gebied van gezondheid en welzijn.

Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant met beperkte mate van zekerheid over geselecteerde informatie van Stichting Pensioenfonds Rail & Openbaar Vervoer

Aan: Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Rail & Openbaar Vervoer

Onze conclusie

Wij hebben een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd op geselecteerde informatie in het verslag maatschappelijk verantwoord beleggen (hierna: MVB-verslag) van Stichting Pensioenfonds Rail & Openbaar Vervoer (hierna: Rail & OV) te Utrecht over 2023.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen assurance-informatie hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de geselecteerde informatie niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria zoals toegelicht in de sectie 'Criteria'.

De geselecteerde informatie is opgenomen in de kolom 'Voortgang' in de tabel zoals opgenomen in de paragraaf 'Scope en kengetallen' in hoofdstuk 9 van het MVB-verslag en betreft:

Geselecteerde indicatoren:

- Percentage belegd vermogen waarbij internationale standaarden onderdeel zijn van beleid
- Aantal jaarlijkse breaches van het uitsluitingenbeleid
- Percentage afname van de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille (ten opzichte van 31-12-2019, inclusief baseline carbon footprint rapportagejaar 2019)
- Percentage van de infrastructuurportefeuille dat specifiek is gericht op de energietransitie
- Percentage van de bedrijfsobligatieportefeuille dat specifiek is gericht op verduurzaming
- Percentage van de vastgoedportefeuille gericht op huisvesting, scholing en kinderopvang

Geselecteerde toelichtingen

- De materialiteitsanalyse (opgenomen in hoofdstuk 7 van het MVB-verslag)
- Het opdoen van kennis en expertise op het gebied van biodiversiteit

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000A 'Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historisch financiële informatie (attest-opdrachten)'. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de geselecteerde informatie'.

Wij zijn onafhankelijk van Rail & OV zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Criteria

De toegepaste criteria voor het opstellen van de geselecteerde informatie zijn toegelicht in hoofdstuk 9 'Rapportage principes', op pagina 28 van het MVB-verslag.

De vergelijkbaarheid van de geselecteerde informatie tussen entiteiten onderling en in de tijd kan beïnvloed worden door

het ontbreken van geüniformeerde praktijken ter beoordeling en meting van deze informatie. Dit biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen.

Daarom dient de geselecteerde informatie gelezen en begrepen te worden samen met de toegepaste criteria.

Ter vergelijking opgenomen informatie niet onderzocht

De geselecteerde informatie over de periode van voor 2022, met uitzondering van de baseline carbon footprint rapportagejaar 2019, zijn geen onderdeel geweest van een assurance-opdracht. Daarom zijn de ter vergelijking opgenomen geselecteerde informatie over de periode van voor 2022 en de daaraan gerelateerde toelichtingen niet van een beperkte mate van zekerheid voorzien. Onze conclusie is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Beperkingen in de reikwijdte van onze assurance-opdracht

Onze assurance-opdracht is beperkt tot de geselecteerde informatie. Wij hebben geen assurance-werkzaamheden uitgevoerd voor andere informatie in het MVB-verslag in het kader van deze opdracht.

Onze conclusie is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en niet-uitvoerend bestuur voor de geselecteerde informatie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de geselecteerde informatie in overeenstemming met de criteria zoals toegelicht in de sectie 'Criteria'. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze criteria en voor het bepalen dat deze criteria toereikend zijn voor de gerechtvaardigde informatiebehoefte van belanghebbenden, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de geselecteerde informatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in het hoofdstuk 9 'Rapportage Principes', op pagina 28 van het MVB-verslag.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de geselecteerde informatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Het niet-uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces over de geselecteerde informatie van Rail & OV.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de geselecteerde informatie

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van de assurance-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

Onze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid om de plausibiliteit van de geselecteerde informatie vast te stellen. De werkzaamheden variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsmanagement inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Onze assurance-opdracht bestond onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de sector, relevante duurzaamheidsthema's en -kwesties en de kenmerken van de entiteit voor zover relevant voor de geselecteerde informatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de toegepaste criteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in het MVB-verslag 2023 staan. Dit omvat het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur;
- het via het inwinnen van inlichtingen op hoofdlijnen inzicht verwerven van de interne beheersingsomgeving, rapporteringsprocessen, de informatiesystemen en het risico-inschattingsproces van de entiteit relevant voor het opstellen van de geselecteerde informatie, zonder het verwerven van assurance-informatie over het bestaan of het toetsen van de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen;
- het identificeren van gebieden in de geselecteerde informatie waar het waarschijnlijk is dat misleidende of onevenwichtige informatie of een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude of van fouten zich zal voordoen. Het bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden is gericht op het beoordelen van de plausibiliteit van de geselecteerde informatie in reactie op onze risico-inschatting. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het inwinnen van inlichtingen bij het bestuur en relevante medewerkers verantwoordelijk voor de strategie en -beleid en prestaties gerelateerd aan de geselecteerde informatie
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne beheersingsmaatregelen op, en de consolidatie van gegevens in de geselecteerde informatie;
 - het verkrijgen van assurance-informatie dat de geselecteerde informatie aansluit op de onderliggende administraties van Rail & OV;
 - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - het overwegen van data en trends in de informatie;
- het aansluiten van de relevante financiële informatie met de jaarrekening
- het lezen van de informatie in MVB-verslag buiten de reikwijdte van onze assurance-opdracht om eventuele van materieel belang zijnde inconsistenties met de geselecteerde informatie te identificeren;
- het overwegen of de geselecteerde informatie zonder materiële afwijkingen gepresenteerd en toegelicht is in overeenstemming met de toegepaste criteria.

Den Haag, 28 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. drs. R.J. Bleijs RA

Pensioenfonds Rail & Openbaar Vervoer

Bezoekadres: Arthur van Schendelstraat 850, 3511 ML Utrecht

Postadres: Postbus 2030, 3500 GA Utrecht

Telefoon: (030) 23 29 325

E-mail: pensioen@railov.nl

Website: www.railov.nl